

„DWAJ LUDZIE Z SZAFĄ” reż. Roman Polański

Opracowanie Justyna Hanna Budzik

I. PODSTAWOWE TECHNIKI NAUCZANIA

STOPKLATKA	
Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Pokaż kadr, w którym dwaj ludzie z szafą wylaniają się z wody (01:22).</p> <p>Zaprezentuj kadr w kawiarni, w którym widać plakat reklamujący Festiwal Muzyki Jazzowej w Sopocie (05:03–05:06).</p> <p>Pokaż kadr, w którym widać jak ryba leży na lustrze szafy (05:30–05:36).</p> <p>Pokaż kadr, kiedy klient w hotelu przegląda się w lustrze, w którym odbijają się dwaj ludzie z szafą (06:54).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Co się właśnie dzieje? Skąd przychodzą dwaj ludzie z szafą? Jak można rozumieć ten obraz?• W którym roku dzieje się akcja filmu? Jaki to okres w historii Polski? Jakie trendy dominowały wtedy w kulturze muzycznej, filmowej, literackiej?• Do jakiego nurtu artystycznego nawiązuje ten kadr? Jaki nastrój wprowadza do filmu? Co mówi nam o świecie filmowym? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Chodzi o surrealizm. Możesz zestawić kadr z obrazem René Magritte'a: <i>Le Grand Air</i>, 1963–64.• Jaki efekt daje połączenie nieba i morza? Jakie symboliczne znaczenia w kulturze ma ryba?• Jak nazywa się zabieg zwielokrotnienia lustrzanego odbicia w sztukach plastycznych? Czemu służy? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Taka kompozycja nazywana jest <i>mise-en-abyme</i> i uważana jest za jeden z środków decydujących o autotematycznej wymowie dzieła. Tu film sporo nam mówi o patrzeniu na siebie i odbijaniu się w lustrach (na przykład w oczach innych ludzi). Ta scena może naprowadzić na trop takiego metaforycznego odczytania filmu Polańskiego.

DŹWIĘK I OBRAZ

Wskazówki dla nauczyciela

Pokaż czołówkę filmu (do ok. 00:35).

Pokaż sekwencję otwierającą film (do ok. 02:42).

Pokaż sekwencję z tramwajem (od ok. 02:42–03:10).

Pytania do uczniów

- Jakie dźwięki słyszeć? Jak wpływają na nastrój otwarcia filmu?

PODPowiedź: Odgłosy morza są w tym fragmencie tzw. dźwiękiem z diegezy filmu, to znaczy, że należą do świata przedstawionego filmu.

- Jaki nastrój wprowadza muzyka? Jaki to gatunek muzyczny? Jak nazywamy taki rodzaj muzyki w filmie? W jakich jeszcze momentach filmu wraca podobny motyw muzyczny?

PODPowiedź: Styl muzyczny to jazz, w którym specjalizował się Krzysztof Komeda. Dźwięk jest niediegetyczny, tzn. nie pochodzi ze świata przedstawionego filmu. Taki typ muzyki to muzyka ilustracyjna, której zadaniem jest kształtowanie filmowego nastroju, podkreślenia napięcia itp. Spokojny, liryczny motyw ze sceny otwierającej (nieco zmodyfikowany jeśli chodzi o używane instrumenty i linię melodyczną) pojawia się jeszcze w scenie spotkania dziewczyny (ok. 03:11–04:47), scenie jedzenia ryby (05:29–06:07), scenie dojścia na stadion (07:21–07:32), scenie obmywania ran po bójce (10:08–10:33), scenie przyjsia na składowisko beczek (10:53–12:00) i scenie powrotu na plażę (12:50–13:57). Są to sceny, w których bohaterowie spędzają czas razem, najwyraźniej czując się dobrze w swoim towarzystwie.

- Jak zmienia się tempo muzyki ilustracyjnej? W jaki sposób współgra z akcją filmu? W jakich jeszcze momentach filmu wraca podobny motyw muzyczny?

PODPowiedź: Podobny motyw muzyczny, nieco zmodyfikowany, ale równie szybki i rytmiczny, powraca w scenie w kawiarni (04:51–05:29), przed hotelem (06:08–07:20), w scenie, kiedy strażnik wygania dwóch mężczyzn ze składowiska beczek (10:55–12:30).

Pokaż scenę kradzieży portfela (04:38–04:50).

Pokaż scenę, w której chuligani zabijają kota, a potem biją się (07:32–08:17) oraz kolejną, kiedy chuligani zaczepiają dziewczynę i dochodzi do bójki (08:18–10:03).

Pokaż ujęcie, w którym dwaj ludzie z szafą przechodzą przez most (10:34–10:38).

Pokaż scenę, w której strażnik wygania dwóch ludzi z szafą ze składowiska beczek (10:55–12:30).

Pokaż ujęcie, w którym dwaj ludzie z szafą idą nad wodą w mieście (12:31–12:36).

• Jaką melodię słyszycie? Gdzie jest jej źródło? Jakie jeszcze dźwięki słychać – czy są diegetyczne czy niediegetyczne?

PODPowiedź: Fraza muzyczna z sekwencji otwierającej film jest najprawdopodobniej gwizdana przez jednego z mężczyzn niosących szafę, kiedy mijają oni dwóch innych mężczyzn, z których jeden kradnie drugiemu portfel podczas spotkania. Słyszymy śmiech tych mężczyzn, ale nie padają między nimi żadne słowa. Wszystkie dźwięki w tej scenie mają charakter diegetyczny.

• Jaka jest muzyka ilustracyjna w tej scenie? W jakim stopniu koresponduje z tym, co dzieje się na ekranie? Czy słyszycie jakieś dźwięki diegetyczne?

PODPowiedź: W tych dwóch scenach brak dźwięku diegetycznego, a gwałtowne ruchy postaci zaakcentowane są dźwiękami instrumentów, które zgadzają się rytmicznie z poruszaniem się postaci, np. z rzucaniem kamieniami i zadawaniem ciosów.

• Jak myślicie – czym jest dźwięk diegetyczny, który słychać w tej scenie?

PODPowiedź: Dopiero w ujęciu 10:39 kamera (po panoramie w lewo) pokazuje zataczającego się mężczyznę, który wchodzi po schodach na kładkę. Słyszany dźwięk to odgłos podeszw jego butów stukających o beton. Po pokazaniu tego ujęcia warto zapytać, jaki efekt daje brak muzyki ilustracyjnej?

• Jaki efekt wywołuje brak dźwięków diegetycznych?

PODPowiedź: Można porównać ten fragment ze scenami w tramwaju, kawiarni, przed hotelem, z chuliganami – we wszystkich scenach, w których bohaterowie spotykają się z agresją wymierzoną w siebie, nie ma dźwięków z diegezy filmu.

• Co słyszycie? Jaki to typ dźwięku?

PODPowiedź: Dźwięk z diegezy filmu, odgłos uderzenia i westchnienie. Podobnie jak w ujęciu

<p>Pokaż ujęcie morderstwa (12:32–14:18).</p> <p>Pokaż ostatnią scenę (13:58–14:18).</p>	<p>na kładce, kamera szybko panoramuje w prawo i dopiero wtedy widzimy scenę morderstwa.</p> <ul style="list-style-type: none">• Jaki efekt wywołuje brak muzyki ilustracyjnej?• Co słyszycie? Jaki to typ dźwięku? W jaki sposób łączy się z pierwszą sceną filmu (w czołówce)? <p><u>PODPOWIEDŹ:</u> Znów słyhać dźwięk morza (diegetyczny), dźwięk zatem jest elementem kompozycji kłamrowej filmu.</p>
CZOŁÓWKA I TYŁÓWKA	
<p style="text-align: center;">Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>Pokaż czołówkę filmu.</p>	<p style="text-align: center;">Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none">• Jaka instytucja jest producentem filmu? Co ten fragment czołówki mówi nam o autorze? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Film jest etiudą szkolną, którą Roman Polański zrealizował, będąc jeszcze studentem.• Czym później zajmowali się studenci występujący w etiudzie? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Poleć uczniom skorzystanie z portalu FilmPolski.• Kto skomponował muzykę do filmu? Jaka jest pozycja tego kompozytora w historii polskiej muzyki? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Można przywołać biogram Krzysztofa Komedy oraz zwrócić uwagę na jego współpracę z Romanem Polańskim przy innych filmach, ale też z innymi reżyserami (m. in. Andrzej Wajda, Janusz Morgenstern, Janusz Nasfeter, Edward Etler).• Jak liczna jest ekipa produkcyjna? O czym to świadczy?• Za jakie aspekty realizacji odpowiedzialny był Roman Polański?

UJĘCIE

Wskazówki dla nauczyciela

Pokaż uczniom scenę tańca przy szafie na plaży (01:35–02:18).

Wyświetl scenę, w której bohaterowie próbują wejść z szafą do tramwaju (02:45–03:10).

Pokaż scenę w kawiarni (04:50–05:29).

Zaprezentuj ujęcie, w którym hotelowy klient przegląda się w lustrze szafy (06:18–06:56).

Pytania do uczniów

- W jaki sposób ruch/taniec charakteryzuje bohaterów? Jaka jest relacja między nimi? Jaki efekt wywołuje ta scena? Jakie emocje czujecie, oglądając ją? Jakie emocje ujawniają bohaterowie?

PODPOWIEDŹ: Możemy zaakcentować groteskowość tej sceny, ale też delikatność i wrażliwość bohaterów, jaka uwidacznia się w tańcu. Później (w scenie z chuliganami) ta delikatność bohaterów zostaje jeszcze bardziej uwidoczniiona.

- Jak reagują pasażerowie? Jak zachowują się bohaterowie? Jak rozumiecie tę scenę – czym jest szafa?

PODPOWIEDŹ: Sposób filmowania oraz gra aktorska sugerują niechęć ludzi z miasta do bohaterów. Szafa może być tu symbolem ciężaru odmienności, inności, nieprzystawalności do norm społecznych.

- Z jakiego punktu widzenia filmowana jest scena? Jak zachowują się i co robią klienci oraz obsługa kawiarni? Do jakiej grupy społecznej mogą należeć goście kawiarni?

PODPOWIEDŹ: Początek sceny filmowany jest kamerą ustawioną powyżej linii wzroku (perspektywa z lotu ptaka), co wprowadza efekt dystansu oraz deformacje perspektywy. Ten punkt widzenia przeplata się ze zbliżeniami na klientów kawiarni. Warto zwrócić uwagę jak ubrani są goście kawiarni (elegancko, bogato) oraz na komiczne elementy sceny, na przykład psa siedzącego przy stoliku.

- Co to ujęcie mówi nam o (symbolicznej) funkcji szafy? O jakich cechach człowieka przeglądającego się nas informuje?

PODPOWIEDŹ: Możemy przywołać kontekst pozytywistyczny („Powieść to lustra przechadzające się po gościńcu” Stendhala) i zastanowić

Pokaż ujęcie, w którym w lustrze szafy odbijają się chuligani z martwym kotem (08:30–08:40).

Wyświetl scenę bójki (08:50–10:03).

Pokaż ujęcie, w którym jeden z bohaterów przemywa rany drugiego, siedzą na tle ruin miasta (10:06–10:30).

się, co takiego odbija lustro szafy. Co mówi nam o społeczności? Jak często potrzebujemy przeglądania się w oczach innych, aby potwierdzić swoją wartość lub słuszność naszego działania?

- Jaką funkcję pełni szafa w tej scenie? Jaką rolę mają do odegrania dwaj ludzie, którzy ją niosą?

PODPowiedź: Można porozmawiać o dobrych i złych intencjach poszczególnych bohaterów filmu względem dziewczyny.

- Jakie są ruchy dwojga bohaterów? Jak myślicie, jaki ich jest stosunek do agresji i przemocy?

PODPowiedź: Ruchy bohaterów przypominają (znów) taniec, a nawet gesty walki przywodzą na myśl aktorskie ćwiczenia symulowania przemocy. Dwaj mężczyźni wyraźnie nie odnajdują się w agresywnym wzorcu męskości.

- Co to ujęcie mówi nam o relacji bohaterów? Jakie wartości wyznają bohaterowie?

PODPowiedź: Warto zwrócić uwagę na wzajemną czułość, jaką okazują sobie bohaterowie. Można zasugerować pojawiające się w interpretacjach filmu tropy homoseksualne.

- Dlaczego miasto jest w ruinach? O jakiej epoce historycznej nam to przypomina? Jakie znaczenie metaforyczne lub symboliczne mogą mieć ruiny w tle tego ujęcia?

PODPowiedź: Uczniowie mogą zastanowić się, dlaczego ponad dekadę po zakończeniu wojny pejzaż miasta wciąż obfitował w ruiny.

- Jaki efekt daje zestawienie dwóch ludzi, z których jeden obmywa rany drugiego, i ruin miasta na drugim planie? Do jakich myśli to prowokuje?

PODPowiedź: Można nawiązać do budowania nowego świata na gruzach starego, refleksji o solidarności i współnocie ludzi po katastrofie.

II. KLUCZOWE PYTANIA

PRACA KAMERY

- Kiedy kamera porusza się? Co decyduje o sposobie i kierunku jej ruchu?

PODPOWIEDŹ: Kamera towarzyszy bohaterom, pokazuje ich przemieszczanie się, porusza się z nimi/za nimi.

- Jaki jest najczęstszy punkt widzenia kamery? Co daje ten zabieg – gdzie jest miejsce widza?

KOLORYSTYKA

- Co zmieniłoby dodanie kolorów w filmie? W jakiej tonacji barwnej mogłyby być nagrane poszczególne sceny – w zimnej czy ciepłej? Czy jakieś barwy dominowałyby w poszczególnych scenach?

PODPOWIEDŹ: Można zaproponować uczniom ćwiczenie praktyczne – czyli obróbkę wybranych kadrów w programie komputerowym i testowanie różnych gam barwnych i filtrów.

POSTACI

- W czym bohaterowie są podobni, w czym różni? Jakie cechy możemy im przypisać na podstawie gestykulacji, postawy, mimiki, ekspresji?
- Jakie typy ludzkie obserwujemy w filmie?

NARRACJA

- Czy narracja postępuje chronologicznie, czy achronologicznie? Co na to wskazuje?
- Kto opowiada historię?
- Jakim ujęciem rozpoczyna się, a jakim kończy film? Jaką nazwę nosi taka kompozycja? Czemu ona służy?
- W jaki sposób orientujemy się w zmianach czasu i miejsca?

PODPOWIEDŹ: Zastosowany typ montażu między sekwencjami to często montaż miękki z przenikaniem, co może świadczyć o upływie czasu między wydarzeniami prezentowanymi w filmie.

MIEJSCE AKCJI

- Jakie są kolejne miejsca akcji – jakie znaczenia symboliczne możemy im przypisać?

PODPOWIEDŹ: Możemy zaproponować uczniom podział miejsc akcji na te związane z kulturą (tramwaj, kawiarnia, hotel, ulica) i naturą (plaża, park, morze) i zastanowić się, co je różni, a w czym są podobne. W których miejscach bohaterowie czują się dobrze, a w których źle?

UJĘCIA

- Jakie plany dominują: dalekie czy bliskie? Dlaczego?
- Zwróć uwagę na ujęcia, w których zachodzi ruch wewnątrzkadrowy. Jaki efekt to wywołuje?

PODPOWIEDŹ: Ruch wewnątrzkadrowy (inaczej: wewnątrzujęciowy) – mówimy o nim, kiedy kamera pozostaje nieruchoma, ale poruszają się postaci czy obiekty filmowane, zmieniając tym samym kompozycję kadru w trakcie trwania jednego ujęcia.

MUZYKA I DŹWIĘK

- Kiedy zmienia się atmosfera wytworzona przez muzykę towarzyszącą? Kiedy zmienia się jej tempo i rytm? Dlaczego? Jaki efekt to wywołuje?

Filmoteka Szkolna

- Jakie dźwięki z diegezy filmu są obecne w ścieżce dźwiękowej? W jaki sposób wpływa to na postrzeganie filmowego realizmu?
- Jaki efekt wywołuje brak dialogów? Jak wpływa to na odbiór filmu?
- W jakich momentach muzyka współgra z ruchem w filmie, podkreśla jego rytm?
- W jakich momentach muzyka buduje napięcie?
- Kiedy muzyka odpowiada przeżyciom i emocjom bohaterów?
- W jaki sposób muzyka wpływa na nastrój filmu?

MOTYWY

- W jaki sposób sceny w mieście charakteryzują społeczeństwo? O jakich normach i konwencjach społecznych się z nich dowiadujemy?
- W jaki sposób możemy wykorzystać film do dyskusji o toposie Innego w kulturze?

PODPOWIEDŹ: Warto porównać sytuację bohaterów z sytuacją: „Małego księcia” A. de Saint-Exupéry’ego, Róży z „Cudzoziemki” Marii Kuncewiczowej, artysty z eseju „Confiteor” Stanisława Przybyszewskiego, Hamleta z dramatu Szekspira, Giaura z poematu Georga Byrona, Konrada Wallenroda z poematu Juliusza Słowackiego.

- Jakie zachowania/cechy inne, obce przedstawia film? W jakim stopniu możemy go odnieść do aktualnego czasu? Kim mogliby być dwaj ludzie z szafą dziś?
- Co może symbolizować szafa?
- Jaką funkcję pełni lustro? Gdzie/w czym ludzie najczęściej się przeglądają? Dlaczego człowiek potrzebuje lustra?
- Porównaj otwarcie filmu z obrazem **Sandro Boticelli’ego „Narodziny Wenus”**. W jaki sposób kadry z filmu nawiązują do mitologicznego motywu?
- Jakie symboliczne znaczenia może mieć wyjście z wody? Do jakich toposów kulturowych się odwołuje?

KOMPOZYCJA (*MISE EN SCÈNE*)

- W jaki sposób szafa funkcjonuje w kadrze – jaką jego powierzchnię zajmuje?

PODPOWIEDŹ: Szafa – poza tym, że występuje w tytule – jest ogromna, nieporęczna, kilkakrotnie wypełnia cały kadr, co zwraca uwagę na jej rozmiar – możemy zatem wnioskować, iż ten przedmiot ma znaczenie metaforyczne.

- Co sprawia, że całość inscenizacji (kostiumy, scenografię, plenery, rekwizyty, sposób filmowania, obraz i dźwięk) – ma wydźwięk groteskowy? Dlaczego?

PODPOWIEDŹ: Warto zastanowić się nad relacją do rzeczywistości każdego elementu z osobna (szafa, plaża, ulica, wystrój kawiarni, fasada hotelu, ubrania ludzi, zachowania osób spotykanych przez bohaterów) oraz nad ich połączeniem (ujęcia, kiedy bohaterowie niosą szafę przez plażę i przez miasto, kontrast w ubiorze i zachowaniu bohaterów i spotykanych ludzi, kontrast w postawie bohaterów i grupki chuliganów. Które elementy są wyolbrzymione?

MONTAŻ

- W jaki sposób poszczególne sceny są od siebie oddzielone – jakie środki filmowe wykorzystano?

PODPOWIEDŹ: Warto zwrócić uwagę na przejścia między kolejnymi scenami – miękki montaż oznacza, że w filmie wykorzystano przenikania i/lub wyciemnienia, zaś montaż twardy to taki, w którym widoczne są ostre cięcia.

III. POMYSŁY NA ĆWICZENIA

PISANIE I CZYTANIE

- Poproś uczniów o napisanie reportażu prasowego na podstawie wydarzeń przedstawionych w filmie.
- Zaproponuj uczniom napisanie opowiadania na podstawie wybranej sceny z filmu. Poproś, aby puścili wodzę fantazji – a scena niech będzie dla nich inspiracją, punktem wyjścia do poprowadzenia ciekawej narracji.
- Poproś uczniów, aby napisali wiersz lub piosenkę inspirowaną wybraną sceną z filmu. Powinni zwrócić uwagę na jej nastrój, aby dobrze oddać go w swoim dziele.
- Poproś chętną osobę (lub kilka osób) o odczytanie na głos fragmentu książki (zbioru wykładów) Ryszarda Kapuścińskiego „Ten Inny” (załącznik nr 1). Każdy w klasie powinien otrzymać kopię tekstu, by móc go śledzić, słuchając. Poproś uczniów, by w trakcie słuchania zaznaczyli najważniejsze, ich zdaniem, słowa-klucze w tekście. Po odczytaniu fragmentu, z pomocą aplikacji Mentimeter (do interaktywnych ankiet) utwórzcie chmurę wyrazową i omówcie całą klasą, dlaczego dane słowa były najczęściej wybrane.
- Podziel klasę na mniejsze, kilkusobowe grupy i poproś o przemyślenie odpowiedzi na pytania: Co do dyskusji o postrzeganiu Innego wnosi film Polańskiego? Czy myśl Kapuścińskiego jest wciąż aktualna (fragment książki znajdziesz w załączniku nr 1)? W jakim stopniu możemy odnieść „Dwóch ludzi z szafą” i „Tego Innego” do współczesności? Czy bohaterowie „Dwóch ludzi z szafą” mają cechy Innego z wywodów Kapuścińskiego? Po czasie na pracę w grupach każdy zespół przedstawia swoje wnioski.
- Zaproponuj uczniom, aby dokonali parafrazy wyводу Ryszarda Kapuścińskiego (fragment książki w załączniku nr 1).
- Obejrzyj z uczniami ponownie scenę otwierającą film. Pokaż (na ekranie lub wydrukowane) zdjęcia dokumentujące, jak uchodźcy docierają do Europy (np. na Lampedusę) lub **fotografię Paola Pellegrina dla agencji Magnum**: uchodźcy z Erytrei czekają na „odbiór” przez Lekarzy bez Granic u wybrzeży Libii, lub **zdjęcie Sergey’a Ponomarewa** przedstawiające przybycie uchodźców z Syrii na Lesbos. Poproś uczniów, aby wybrali zdjęcie, które jest ich zdaniem najbardziej poruszające i aby uzasadnili wybór. Zastanówcie się wspólnie, jakie są podobieństwa między losem bohaterów filmu a losem uchodźców. Jako pracę pisemną możesz zaproponować im napisanie szkicu interpretującego wybraną fotografię. Podpowiedz, aby uczniowie wzięli pod uwagę kontekst nierówności, strachu przed Innym, dyskryminacji.
- Rozdaj uczniom fragment książki Jarosława Mikołajewskiego „Wielki przyptyw” (załącznik nr 2). Pod tekstem zapisz pytania: jakie oczekiwania i nadzieje łączą uchodźcy z przybiciem do brzegu Lampedusy. Przed czym uciekają? Jak można im pomóc? Czego boją się Europejczycy? Jakie są największe wyzwania przyjmowania uchodźców?
Uczniowie pracują techniką kuli śnieżnej (najpierw w parach, potem w czwórkach, ósemkach itp.). Na forum całej klasy uzgodnijcie najczęściej wskazywane odpowiedzi.
Następnie uczniowie przeprowadzają debatę oksfordzką wokół tezy: Sytuacja uchodźców współcześnie jest podobna do sytuacji dwóch ludzi z szafą.
Aby podsumować pracę poproś uczniów o napisanie pracy: Czy każda epoka ma swojego Innego? Napisz rozprawkę, odwołując się do kontekstu lat 50. (czas powstania filmu Polańskiego) i prozy Mikołajewskiego.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE

- „Chcę robić filmy-metafory, bardzo czytelne; filmy o sprawach smutnych, ale bardzo ludzkich i codziennych”¹ – wyjaśniał Polański w wywiadzie udzielonym po Wystawie Światowej Expo '58 w Brukseli, na której film zdobył Brązowy Medal w ramach Międzynarodowego Konkursu Filmów Eksperymentalnych. Poproś uczniów, aby zastanowili się jak rozumieją tę deklarację w odniesieniu do filmu „Dwaj ludzie z szafą”? Jak myślą, dlaczego film został nagrodzony jako film eksperymentalny? Przeprowadź dyskusję z uczniami.
 - Poproś uczniów, aby sformułowali narrację *voice-over* do filmu.
 - Zaproponuj uczniom, aby napisali dialogi do wybranej sceny filmu lub do jego całości. Odegrajcie dialogi wraz z podglądem filmu.
 - Poproś uczniów, aby zaproponowali alternatywną ścieżkę dźwiękową do filmu. Następnie omówcie w klasie efekty, jakie daje podłożenie innej muzyki.
- PODPOWIEDŹ:** Muzyka wpływa na wywoływanie w widzach emocji, buduje nastrój. Zaproponuj uczniom, by eksperymentowali z bardzo różnymi rodzajami muzyki (np. symfoniczna, metalowa, techno). Warto podłożyć pod wybraną scenę muzykę o zupełnie innym nastroju niż ta obecna w filmie i zweryfikować, czy dana scena jest nadal komediowa, czy może wywołuje teraz nastrój grozy. To ćwiczenie to także dobra okazja do wprowadzenia tematu legalnych źródeł, zasad cytowania w muzyce i obostrzeń w ewentualnej publikacji tego typu remiksów.

ĆWICZENIA PRAKTYCZNE

- Poproś uczniów, aby w mobilnej aplikacji (np. Canva lub Cymera) do obróbki zdjęć stworzyli kolaż kadrów z filmu, które najbardziej zapadły im w pamięć.
- Zaproponuj, aby uczniowie w mobilnej aplikacji do obróbki zdjęć zmodyfikowali wybrane obrazy z filmu, wstawiając w miejsce szafy inny obiekt, który może być synonimem „Innego”.
Wersja alternatywna: Wydrukuj wybrane kadry z filmu. Uczniowie z wykorzystaniem gazet, czasopism czy własnych fotografii tworzą kolaż, w miejsce szafy przyklejając inny obiekt, dodając innych bohaterów, tło itp.

ZADANIA AKTYWIZUJĄCE

- Zaproponuj uczniom ćwiczenie z dramy. Pary uczniowskie ustalają między sobą scenki, podczas których prezentują zachowania wątpliwe moralnie, dziwne lub niepopularne społecznie. Scenki są prezentowane klasie i pozostali uczniowie reagują na nie zgodnie ze swoim sumieniem. Po zakończonym ćwiczeniu każdy opowiada o emocjach, które mu towarzyszyły. To ćwiczenie pomoże uczniom ustalić fundamentalne zasady tolerancji, otwartości w grupie, ale także reagowania na zachowania, które ich zdaniem są nieakceptowalne.
- Poproś uczniów, aby dobrali się w pary. Jedna osoba będzie lustrem: powtarza wszystkie gesty i ruchy osoby stojącej „przed” lustrem. Potem niech uczniowie zamienią się rolami. Po wykonanym ćwiczeniu wspólnie porozmawiajcie o tym, jak czuliście się jako „aktorzy” i „lustra”.

KSZTAŁCENIE WIELOKIERUNKOWE

- Porozmawiaj z uczniami jaką atmosferę mają ujęcia filmu zrealizowane na plaży oraz na molo? Jakie uczucia i emocje budzą w uczniach takie krajobrazy?

¹ Z *Romanem Polańskim o filmie eksperymentalnym*. Rozmawiał Zbigniew Domański, „Ekran” 1958 nr 21, cyt. za: M. Hendrykowski, *Dwaj ludzie z szafą: historia pewnej etudy*, Poznań 2015, s. 14.

- Poproś uczniów o porównanie obrazów wybrzeża z filmu z pracami **Magdaleny Sołodyny (Leny Solo)** z serii „Pustynia Bałtycka”. Zapytaj, jak myślą uczniowie – w jakim stopniu twórczość artystyczna może przyczynić się do ochrony przyrody? Na ile sztuka utrwala nasze postrzeganie krajobrazu?
- Porównaj wraz z uczniami nadmorskie ujęcia z filmu z **plakatami Ryszarda Kai** z serii **Polska** (Bałtyk, Łeba, Sopot, Zatoka Gdańska, Gdańsk). Wspólnie zastanówcie się jakie elementy są przedstawione jako najbardziej atrakcyjne dla tego regionu? Jakie zagrożenia cywilizacyjne zasugerowane są w wybranych obrazach filmu Polańskiego lub w plakatach Kai?
- Poproś uczniów o napisanie wypowiedzi argumentacyjnej na temat: Czy sztuka może być ekologiczna?
- Zaproponuj uczniom przygotowanie ustnej analizy i interpretacji wybranego plakatu Ryszarda Kai.
- Poproś uczniów, aby korzystając z różnych źródeł, zebrali informacje na temat Romana Polańskiego oraz jego twórczości. Uczniowie powinni określić, na czym polega oryginalność twórczości reżysera i obejrzeć jeden wybrany film. Podsumowaniem zadania powinno być podzielenie się zdobytymi informacjami i refleksją na temat filmu.
- Ćwiczenie 1. Kształcenie językowe².
Dwaj, dwoje, dwie, dwa? Proszę wpisać właściwą formę.

0. **Dwaj** robotnicy spóźnili się dziś do pracy.

1. Moja siostra ma dzieci: trzyletniego synka i siedmioletnią córkę.

2. Na weselu kuzyna spotkałam kuzynki, których nie widziałam od kilku lat.

3. Potrzebowałam pomocy w przeprowadzce, na szczęście pomogli mi bracia koleżanki.

4. uczniów naszej szkoły wygrało ważny konkurs muzyczny.

5. Na wycieczkę szkolną w góry nie pojechali tylko uczniowie, którzy byli w tym czasie chorzy.

6. Już dawno nie uczę w szkole, ale ciągle przychodzą do mnie dawne uczennice.

7. Nasz kolega ma koty: oba rasowe i bardzo piękne.

8. W castingu do głównej roli wzięło udział mnóstwo kandydatów, ale szczególne wrażenie zrobili na reżyserze tylko młodzi aktorzy.

9. Na wakacje mieliśmy tyle bagażu, że musieliśmy dopłacić za dodatkowe walizki.

² Źródło: J. H. Budzik, A. Tambor, „Polska półka filmowa. Krótkometrażowe filmy aktorskie i animowane w nauczaniu języka polskiego jako obcego”, Katowice 2018.

Filmoteka Szkolna

10. moich sąsiadów ma problem z instalacją elektryczną, musimy wezwać pomoc.

- Ćwiczenie 2. Kształcenie językowe

Z pomocą słownika języka polskiego oraz źródeł internetowych wyjaśnij następujące wyrażenia:

→ trup w szafie/szkielet w szafie

→ wyjście z szafy

W jaki sposób znaczenia obu wyrażeń łączą się z filmem Polańskiego?

- Podziel uczniów na małe zespoły. Zadaniem każdego zespołu jest:

→ znalezienie w Internecie informacji na temat mniejszości w Polsce (każdemu zespołowi zostaje przydzielona inna kategoria: mniejszości etniczne, religijne, seksualne)

→ omówienie strategii, jakimi sposobami można działać na rzecz integracji i przeciwdziałania dyskryminacji tych mniejszości.

Następnie na forum całej klasy każdy zespół prezentuje zgromadzone dane (zapisujemy je na tablicy) oraz wymyślone rozwiązania.

W końcowej fazie ćwiczenia poproś chętnego ucznia, aby stworzył na komputerze podłączonym do projektora wykres (np. kołowy, ale może też być słupkowy, isotype itp.), uwzględniający zgromadzone dane (w Excelu, Google lub innym programie umożliwiającym tworzenie wizualizacji danych).

Podsumowanie: rozmowa o różnorodności i wielokulturowości w Polsce. Możesz pokazać – dla porównania – **dane dotyczące np. Polski międzywojennej**.

Wykorzystano format analiz filmoznawczych przygotowany na podstawie opracowań British Film Institute.

Organizator:

Współfinansowanie:

Załącznik nr 1

„Oto mój Inny. Jeżeli los zetknie go z jakimś Innym – Innym dla niego – trzy cechy Innego będą dla niego najważniejsze: rasa, narodowość, religia. Szukam, co jest wspólnego w tych cechach, co je łączy. Otóż jest w nich wszystkich zawarty wielki ładunek emocjonalny, tak wielki, że od czasu do czasu mój Inny nie jest w stanie nad nim zapanować. Wtedy dochodzi do konfliktu, do starcia, do rzezi, do wojny. Mój Inny to człowiek bardzo emocjonalny. To dlatego świat, w którym żyje, jest beczką prochu toczącą się niebezpiecznie w kierunku ognia.

Mój Inny to człowiek niebiały. Jak wielu jest ich dziś na świecie? Osiemdziesiąt procent.

[...] Obcy, Inny, w swoim wydaniu trzecioświatowym (a więc ów najliczniejszy na naszym globie osobnik), jest nadal traktowany jako obiekt badań, natomiast nie stał się jeszcze naszym partnerem, współodpowiedzialnym za los ziemi, na której żyjemy.

Świat był dla mnie zawsze wielką wieżą Babel. Jednak wieżą, w której Bóg pomieszał nie tylko języki, ale także kulturę i obyczaje, namiętność i interesy, i której mieszkańcem uczynił ambiwalentną istotę łączącą w sobie Ja i nie-Ja, siebie i Innego, swojego i obcego”.

R. Kapuściński, „Ten Inny”, Kraków 2006, s. 45–50.

Załącznik nr 2

„– Do załamania psychicznego – kontynuuje – dochodzi na ogół zaraz po dopłynięciu na wyspę. Ich cel to Europa i zniosą każde cierpienie, tortury, upokorzenie, bicie i gwałty, byleby tylko dotrzeć na miejsce. Są tak zdeterminowani, że wpisują w koszty podróży ryzyko śmierci. I wyruszają, chociaż wiedzą, że mogą utonąć. Wielu z nich nie potrafi pływać, większość wcześniej nie widziała morza. I tu, na miejscu, po tej całej męce, spotyka ich rozczarowanie. Nie są tam, gdzie chcieli się znaleźć. Dopływają na Lampedusę i, owszem, są wolni, ale to jest wyspa, a za tą wyspą jest kolejna wyspa, za którą dopiero jest kontur stałego lądu, który jednak nie jest Skandynawią, Niemcami, Anglią ani Holandią. I wtedy się załamują. Po kilku dniach, podczas których nic się nie dzieje, kiedy siedzą w centrum pomocy i nie wiedzą, co mają dalej robić, ujawniają się patologie, które wymagają interwencji psychiatry. Bo, widzisz, jesteśmy znakomici w ratowaniu, lecz nie radzimy sobie z integrowaniem. Przykładamy się do naszego zadania całym sercem. My, czyli lekarze, pielęgniarki, służby mundurowe. Od dwudziestu czterech lat, od 1991 roku, nie opuściłem ani jednego transportu. Widziałem ich wszystkich. Angażują się policjanci i wojskowi, którzy narażają życie, wypływając po łódki sto dwadzieścia mil w morze. Stajemy na głowie, żeby uchronić tych ludzi od śmierci. Jednak potem jesteśmy bezradni. Uratowanych kierujemy do ośrodków przesiedleńczych i pozwalamy im stamtąd ucieka”.

Jarosław Mikołajewski, „Wielki przyptyw”, Warszawa 2015, s. 17.